

Dit is Vandaag, de dagelijkse podcast van de standaard. Ik ben Alexander Lippenveld. Voordat we aan de podcast beginnen, nog even deze boodschap. Want de standaard is er natuurlijk ook nog steeds om te lezen. Voor 4 euro per week krijg je analyse en duiding bij de actualiteit en je krijgt ook nieuwe inzichten en verhalen achter de feiten. Elke dag in de Nieuws app, online en in de krant. Alle info op standaard.be schuinestreep lees. Dag op dag 7 jaar geleden kwamen 32 mensen om bij de aanslagen van Brussel en Saventem. Honderden anderen raakten fysiek of mentaal gekwetst. Deze maand komen zij, de nabestaande en de overlevende aan het woord, in het proces rond die terreurdaden. Wat onthouden we van hun getuigenissen? En hoe staat het proces ervoor, naar alle heissa die we de afgelopen 6 maanden al zagen?

Mark, ik houd jij volgt het terreur process voor onze krant. Het proces van de aanslagen is in september vorig jaar van start gegaan. Ze zijn daar een half jaar bezig met de basen niet rekening gehouden dan. Hoe vaak ben je nu al naar de oude navo-gebouwen in Everen gereden, de laatste maanden? Ja, toch een keer of twintig, dertig misschien. Zoals je daar net zei, ja, het is inderdaad begonnen in september, maar het is natuurlijk al vlug die discussie geweest met over de kooien, de glazen kooien. Daardoor heeft het proces dan twee maanden stilgelegd en eigenlijk is het dan in december echt begonnen. Deze maand stond in het teken van de slachtoffers. Ik kan me in beelden dat er wel heel wat emotionele getuigenissen geweest zijn. Ja, klopt, in elk geval. Moet er misschien eerst wel bij zeggen, er zijn ook heel veel slachtoffers die niet gekomen zijn. Er zijn meer dan duizend burgerlijke partijen, maar uiteindelijk zijn er een kleine honderd slachtoffers die zijn gekomen. Vele kwamen niet omdat ze die confrontatie niet wilden aangaan, omdat ze de moed niet hadden om dat te doen, compleet begrijpelijk. Andere ja, zien ook de zin niet meer, zeven jaar na de feiten, want ondertussen zijn we toch al zo ver om nog eens heel die wandel te gaan openrijten. En dan zijn er ook de praktische dingen. Veel slachtoffers wonen in een ander land. Aanslagen zijn onder meer gebeurd op zaven. Daar stonden veel mensen die uit de VS kwamen en uit nog andere landen. Die zagen het ook niet meteen zitten om terug te keren, om te getuigen. Ook al omdat hun getuigen is, dan ook al eens eens uitgesteld door heel het gedoe met de kooien. Dus veel van die mensen hadden hun vliegticket ik het al geboekt en dan bleken ze toch niet te kunnen getuigen. Die hebben dan ook gezegd, dan hoeft het voor ons niet meer te begrijpen.

Natuurlijk iemand die dat wel gedaan heeft, die van de VS is overgekomen, is Beatrice de Lavalet. Dat is een vrouw van 24. Zij was de eerste die op 7 maart getuigd heeft. Zij was de allereerste. Wat was haar verhaal? Ja, haar verhaal. Beatrice de Lavalet is iemand die is opgegroeid in Frankrijk en in België. Het Amerikaanse ouders heeft een beetje overal gewoond, omdat er ouders ook overal gewerkt hebben. En ja, zij ging die dag, die fatale 22e maart, ging die terug naar Amerika voor Spring Break, zoals ze dat zelf noemde. Ze ging eigenlijk familie en vrienden gaan bezoeken in de States. En ja, zij stond heel dicht bij een van de terroristen die zich liet ontploffen. Nu ze heeft het overleefd, maar ze is bij de benen verloren. En ja, ze is komend getuigen in haar rolstoel. Nu zij, ja, maakt een

zeer, zeer moedige indruk, ook een zeer positieve indruk. Ik zou dat zelfs een beetje willen omschrijven als typisch Amerikaans. Ergens hebben veel van die Amerikaanse slachtoffers toch de neiging om zoiets negatiefs in iets heel positiefs te willen vringen. En dat was bij haar ook zo. Ze reed paard voor de aanslagen, maar ze is dat ook na de aanslagen blijven doen, zelfs in die mate dat ze zo goed is geworden, dat ze mocht deelnemen aan de Olympische Spelen in Tokyo. De Paralympische Spelen. De Paralympische Spelen in Tokyo, als paardreister voor de VS. Dus ja,

zij ziet dat als een overwinning op de terroristen. En ja, ook als een overwinning op zichzelf, want zij heeft natuurlijk wel alleen net als slachtoffers in die eerste maanden en jaar een verschrikkelijk zwaar gehaald. Ik herinner mij dat ze vertelde, ja, ze lag in het ziekenhuis al maanden, ze zag het helemaal niet meer zitten. En toen heeft haar mama, is haar mama zelfs haar paard gaan halen. Is er mee tot op de parking van het ziekenhuis gekomen? Heeft dan Beatrice naar beneden gehaald? En toen ze vertelde toen, ja, toen ik mijn paard zag en zag hoe het op mij reageerde, dan heb ik beslist van ja, ik moet toch verder leven, want er zijn nog mensen en dieren die om mij geven. Zij zegt, voor mij was dat de klik. Maar ja, je kan je wel inbeelden van het ene dag om de andere, ja, een gezond sportief jong meisje, zeventien was het, de tijden van de aanslagen en dan plots door zoiets je benen verliezen, ja, dat is onvoorstelbaar zoiets. Ja, ja, absoluut.

Nog een sporter met een sterk verhaal dat ze, Sebastien Bellijn, dat is een Belgische professionele basketballer, een kleine zeven jaar nadat hij voor dood werd achtergelaten eigenlijk in z'n avond hem, liep hij de Iron Man in Hawaii, zoals het strafste wat je op sportief vlak kan doen, dat is wel bijzonder, die veerkracht ook van de lavalette van hem. Ja, klopt. Bellijn is ook zo iemand, net zoals Karen Noordschild trouwens, die bij ons in de krant aan bod is gekomen, die ook haar

redding zoekt en Sebastien Bellijn is ook zo iemand, die zoeken hun redding in sportieve prestaties, die zoeken naar uitdagingen en ja, Bellijn heeft dat gevonden in de Iron Man, was ook al een super sportieve man natuurlijk vroeger, ja, is dan door die aanslagen geknakt, maar heeft de beslissing genomen om, ja, zoals hij zelf zegt, om dat te zien als nieuwe kans en op zoek te gaan naar nieuwe uitdagingen. Nu, in vergelijking met de andere, Bellijn gaat er ja, ongelooflijk spiritueel mee, mee om. Ja, ik denk, ja, er is eigenlijk bijna niemand die dit op zo'n manier kan en die daar ja, zo positief is uitgekomen, ja, hij heeft zelfs in de rechtsal, op het einde, om zijn eigen kracht te tonen, heeft hij die beschulden aangekeken en heeft hij gezegd van, kijk, ik vergeef het jullie,

dat is voor mij de manier om door te gaan, ik wil geen haat in mijn lichaam, in mijn systeem, ik vergeef het jullie en ik ga door mijn leven. Ja. Hij had dan ook meteen ook een boodschap voor hen en zij, voilà, zie dat als een kans, als een gelegenheid dat ik je bied om aan jullie zelf te werken, anders is het alternatief om gewoon te rotten in de cel tot het einde van uw dagen.

Nu, goed, dat was Sebastien Bellijn, heel sterk signaal, maar de eerlijkheid gebied mij om te zeggen, hij was wel de enige van alle tientallen slachtoffers, die zijn komen getuigen, die zo'n, ja, aparte boodschap hadden. Ja, ja. Was je aanwezig op het proces toen en dat zij? Ja, ik was aanwezig op het proces toen en dat zij, nu, hij had ook al eerder in de standaard aangekondigd dat hij dat zou doen. Maar ik kan me inbeelden dat er door die zaal dan wel een heel, of in die zaal dan wel een heel aparte sfeer had. Absoluut, absoluut. Bellijn was de enige, het enige slachtoffer die die zaal is komen binnenlopen met een glimlach op zijn gezicht en was bij de anderen al niet gevallen. Je zag daar de spanning, de stress, ja, beven,

trillen als een riet, de meeste zelfs, elkaar vastpakken als ze met man en vrouw tegelijk kwamen getuigen of met hele families. Belijn, die kwam daar op zijn eentje met een glimlach getuigen.

Nu, hij is ook wel gebroken tijdens zijn getuigenis toen er een foto geprojecteerd werd van hem zelf in het ziekenhuis, in een rolstoel, die voort werd geduurd door zijn twee kleine kinderen, toen nog zijn twee dochters. Dat pakte hem enorm en dat greep hem aan. Maar toen hij dan zich keerde

naar die daders en een vergeving aanbodt, dan was de hele zaal inderdaad muisstil, dan werd hij niet gesproken, dan kon je speltwooren vallen.

Philipp van Steenkisten, die is ook komen getuigen op het proces.

Ik ben Philipp van Steenkisten.

Hij is directeur van Vee Europe, dat is een organisatie voor slachtoffers van terreur, voor hem als nabestaande.

Mijn juster is overleden bij de aanslagen in Saventem.

Is het moeilijk om de daders te vergeven zoals Sebastien Bellin deed?

Het is een andere verhaal, het is een andere situatie. Dus zij die het overleven om zich te gelijk Sebastien om het volledig te verwerken en afstand te nemen, kunnen zeggen ik vergeet jullie zodat ik niet meer aan jullie moet denken. En dat is zeer mooi en ik apprecieer dat andere zeggen van ik ga het je nooit vergen. Dat is ook een keuze die je moet respecteren, maar voor nabestaande,

ja wat doen we nu? We kunnen het niet vragen aan de persoon die verdwenen zijn. Dus ergens gaan we, ja voor ons eigen verwerking kunnen wij daar een stamp in nemen, maar gaan we dan ook spreken

voor zij die vermoord geweest zijn. Dat is een moeilijke situatie, dat is een andere debat in feite. En dat brengt onszelf ook ergens in in verwerking, van als ik vergeef, zou de persoon die verdwenen is daar wel mee instemmen. En als ik niet vergeef, dat komt dezelfde vragen in feite. Dus we blijven daar met een ja, een onbekende waar we nooit een antwoord op zullen vinden.

Kan me wel inbeelden markt dat lang niet iedereen zoals Bellin de daders vergeeft en dat ze vooral het ze hebben van dat ze maar branden in de hel om het... Nee absoluut, we zijn ook mensen.

Ik herinner mij de ouders van broer en zus Pinchofsky, die ook zijn gestorven op avond hem tegelijk. Die waren samen op reis gegaan naar de VS en de ouders van die twee kinderen zijn

ook om een getuige, als ook een heel ontroerend aangrijpend getuigen is. Zijn twee Nederlandse mensen, maar die ook over heel de wereld hebben gewoond. En ja, die hun kinderen waren al niet meer

heel vaak thuis, want die waren uitgesworven en toch waren ze in de dagen voor de aanslag thuis geweest in Lalaake waar ze wonen. En die dag ging ze terug vliegen naar de VS en ze stonden eigenlijk vlak naast een van die terroristen en ze zijn al twee gedood. En voor die mensen die emotie was verschrikkelijke, die zeiden ja, kijk, we hebben nu alleen nog mekaar, we hebben niemand meer. Dat was een heel sterk waardige getuigenis, maar op het einde zei die mama op haar eigen waardige manier, zij die wel tegen die beschuldigde, van ja, voor mij mogen jullie rotten in

de hel. Dat is de begrijpelijke reactie. Dat is de begrijpelijke reactie. Moet ook eerlijk zijn, het zou ook mijn reactie zijn. We luisteren nog even naar Philipp van Steenkisten. Het proces is

natuurlijk erg emotioneel, maar die emotie stonen tegenover de verdachten, dat ligt in zijn ogen toch heel moeilijk. Het is geen gewone assies in feite. Het gaat hierover terreur. Bij geval van terreur hebben we dat ook gewoord bij de audios en de videos van de IS. We wensen zij ook dat de mensen weenend effectief onder de invloed zijn van hun terreurdaten. Dus als wij daar die emoties naar boven brengen, ergens geven we ook een beetje voldoening aan wat die IS wensen bereikt. Dus dat

is al moeilijk anderzijds. Ook als een slachtoffer van nabestanden van terreur, als geen waarmee opgevoed zijn al die waarden, dan vallen we een beetje aan het dingen. Het enigste wat wij hebben om ons overeind te houden, is de persoonlijke waardigheden die we nog hebben. En als we dan ook in

onze emoties naar buiten gaan gaan, is het risico groot dat we ergens medeleiding aan creëren. En als we medeleiding creëren, gaat die digniteit ook aan diggeling aan. En dan hebben we in feite minder

elementen om ons overeind te houden. Dan waren er ook ooggetuige markt die niet fysiek gekwetst geraakt zijn, maar wel heel wat gruwel hebben gezien met eigen ogen. Wat is jou daarvan bijgebleven? Eén van de laatste getuigen die vorige weken gekomen was de chauffeur van de

metro die in maal een beetje zo'n ploft. Het getuigenis van die man, dat ging door Mergembeen, die is uit

zijn metro gestapt, die heeft mensen proberen te evacueren. Die is dan in het tweede wagon geweest,

de tweede wagon waar de zelfmoorderoest zichzelf heeft opgeblazen. En als een bom ontploft in een klein gesloten ruimte, dan blijft er niks over. Alle mensen die toen in die wagon waren zijn dood, dus die man is daar terechtgekomen in een wagon vol pure horror. En hij beschrijft dat ook, hoe hij mensen probeerden te bevrijden, maar dan plots bleek een been in zijn hand te hebben, hoe wij iemand liggen wiens hoofd was weggeblazen. Die man is eigenlijk uren in de hel geweest en die vertelde

ook hoe hij zaves naar huis ging. Tegen zijn vrouw zei van, kijk, met mij is alles goed. Je moet me niks vragen, ik ga niks meer vertellen, niet vandaag en nooit meer. En zanderdags is hij gewoon terug aan het werken. Maar het is altijd maar slechter gegaan met hem. Hij zei van, kijk, ik had een indruk als

ik met mijn metro reed, als of ik de mensen naar een slachthuis voerde. Ik kon die beelden niet meer vergeten, dat ging niet. En na twee jaar is die ook gekregen en die is gestopt met werken.

Een enkel van die mensen die bij die aanslagen is geweest, of ze nu gewond zijn geraakt, of ze nu nabestaanden hebben verloren, of ze nu gewoon daar waren en vrubelijke dingen hebben gezien, niemand is

daarom beschadigd uitgekomen en pas op, dat gaat over meer dan duizend mensen en dat is niet te onderschatten.

Christian de las, de chauffeur van die metro, is ook verbitterd over de maatschappij, hoe hij met hem omgegaan werd nadat hij mentaal crashed. Zowel die chauffeur van die metro, als een collega, die ook gestopt is op de plaats van de feiten, als een personeels lid, die werkte in Malbeek, die aan de kassa zat en die ook gruwelijke dingen gezien heeft, die drie mensen bekloegen zich allemaal over

hoe de MIVB na de jaren die versteken zijn, hoe die met hen omging, want ja, zij konden niet meer

doen wat ze vroeger deden, maar wat dan wel, daar was geen oplossing voor. Maar als zich ook vaak over

bekloegen is, is het beknibbelen en de papierwinkel van de verzekeringen, dat had die chauffeur van de metro behoort het heel hard, die man was gaan werken op dag één nadat hij al die gruwelijkheden

had meegemaakt en wat was het probleem toen hij twee jaar later stopte met werken, dat het plots moeilijk

was om het te herkennen als arbeidsgeval. Hij voelde zich slecht, het ging niet meer, maar zeggen ze dan,

u bent twee jaar gaan werken. Dus ook op dat vlak, noem het gebrek aan begrip, aan flexibiliteit, hoe moet de neiging om te denken, ja, die mensen zouden die niet wel een beetje overdrijven, als het dan gaat over psychische letsels. Maar in de rechtzaal is duidelijk weer gebreken, ja, dat dat niet zo is. Als je die zag getuigen, die chauffeur ook, zijn collega, ja, dat zijn gebroken mensen. Dat zijn gebroken mensen die nauwelijks nog uit hun woorden geraken, die staan te trillen, als een riet, ja, dat is, er is zoveel buiten het lichamelijk leed, zoveel leed onder de waterlijn dat je niet meteen ziet, dan is echt wel pakkend en schrijnend.

Philipp van Steenk is de hoop op gerechtigheid, maar ook op herkenning voor de slachtoffers.

Wel, de gerechtigheid is één van de elementen die de slachtoffers of vele slachtoffers nodig hebben om zich te rekonstrueren. Maar het is niet het enige, dus het is één van de elementen.

De andere elementen zijn ook misschien niet altijd voldaan, ook in, zeker in, naar belgen toe, de slachtoffers. Herkenning is in feite op een slechte basis vertrokken. We hebben ondertussen naar vele aangesleutels, de regering ook met nieuwe wetten, etc. Maar we kijken voornamelijk naar een betere toekomst voor eventuele, en we hopen het niet, maar toekomstige slachtoffers, maar de bestaande slachtoffers hebben zich toch ergens gevoeld van dat die herkenning niet juist gebeurd is. Dus dat zijn frustraties die ik opgebouwd hebben, niet voor oudere slachtoffers of sommige slachtoffers, maar iedereen probeert zich uiteraard door te trekken om op een nieuwe, een normale leven aan te kunnen gaan.

Welke indruk maken die getuigen nu op de daders van de aanslagen, want die zijn soms wel aanwezig

ook. Ja, dat is moeilijk in te schatten. Positief is in elk geval dat ze allemaal tijdens die getuigenissen aanwezig waren. Op eentje naast Salaab de Slaam is ze een tijdlang afwezig gebleven, maar de andere bleven allemaal zitten. Dus dat is het positieve.

Hoe ze reageerden op die getuigenissen, dat is moeilijk te zeggen, want ze zitten heel ver weg in de rechtszaal. Ze lijken aandachtig te luisteren en te kijken. Maar wat ze denken, ja, dat is natuurlijk koffie te kijken.

Ik hoop dat met de tijd, tijdens die maand van die getuigenissen, daar een algemene beeld van komen van wat de slachtoffers om te gaan hebben. En dat dit beeld in feite die invloed een totaal beeld gaat geven. En dat is het belangrijkste. Dus iedere getuigenis heeft zijn waarde en we moeten dat respecteren. En het is totaal beeld uitdeling dat het geheel gaat geven naar de juryleden toe.

Aan het begin van het proces en ook tot voorkort eigenlijk was er heel wat heisa rond de medewerking van de beklagden. En je zei in het begin van het proces in een podcast bij ons dat het succes van dat proces voor een groot deel zou afhangen van de medewerking van die beklagden. Ja, is er daar al wat beweging rond, zeg maar?

Eerst moet ik toch wel zeggen dat je toch ook wel bij veel slachtoffers de bitrijd merkt. Ze hebben dat ook verschillend keer zelf uitgedrukt. Het gevoel dat ze hebben dat er aan de beschodigten die in die bok zitten, veel meer rechten worden toegekend dan aan hen. Het gaat hier altijd over hen en niet over ons, is wat de slachtoffers denken.

Nu ja, dat komt natuurlijk door de discussie die er vanaf het begin is geweest, eerst over de glazenboksen, daarna over de naaktvoejes. Positief is dat er vorige week dan eindelijk een arrest van het Hof van Beroep is gekomen. Dat is echt van kijk, de naaktvoejes mogen blijven, maar de beschodigten die in de gevangenis zitten, moeten niet meer door de knieën gaan om in hun aanoest te laten kijken, want dat was waar ze zich aan stoorden.

Dus sinds dat arrest er is, gebeuren er nog naaktvoejes, maar gaan die beschodigten dus niet meer door de knieën. Het gevolg is dat alles nu gekalmeerd lijkt in de rechtszaal. Zelfs Zala Abdeslam komt nu, luisteren aan de slachtoffers en alle acht beschodigten die aangehouden verschijnen, die dus elke ochtend vanuit de gevangenis moet overgebracht worden naar de rechtszaal, die zijn er. Dus op dat vlak gaat alles voorlopig, houtvast houden, perfect. En waar staan we nu dan?

In de eerste week van het proces zijn er heel veel twijfels geweest over of de jury dat nu wel ging uithouden. Er zijn in totaal, zijn er die eerste maand, vijf uitgevallen. Sindsdien geen enkele meer. Dat is dus wel een zeer positief teken.

En dat lijkt er toch wel op dat het proces tot een goed einde zou kunnen gebracht worden, waarvelen in het begin heel veel twijfels aan over hadden.

Vandaag is het zeven jaar geleden dat aanslagen gepleegd zijn.

De volgende week komen er nog een aantal slachtoffers aan het woord.

Dat is zo tot het einde van de maand.

En daarna, na de paasvakantie, wordt een nieuwluik in het proces aangesneden.

En dan worden onder andere, de beschuldigen ondervraagd.

Dat wordt eigenlijk een cruciaal moment.

De vraag gaat zijn, gaan ze antwoorden?

Als ze antwoorden, wat gaan ze dan zeggen?

Het zijn natuurlijk die zaken waar de slachtoffers of toch sommige onder hen zitten op te wachten.

Wat gaan die daders nu zeggen?

Dan komen er ook nog een aantal moraliteitsgetuigen.

Die moeten zeggen wie die beschuldigde zijn, hoe ze waren in hun jeugd.

Dus dat wordt er allemaal uitgelegd.

En dan in juni, en jullie zullen de pleidooien gebeuren.

En hopelijk, de hoop is dat er eind jullie een uitspraak zal zijn.

Dat zou misschien een beetje te krap kunnen zijn.

Als dat zo is, dan krijgen de julieden in augustus een hele rechtbank vakantie.

En komt de uitspraak pas in september.

Maar dat is voorlopig nog een beetje afwachten.

Goed, we blijven het proces volgen natuurlijk.

Marquis Kat, dankjewel.

Dankjewel.

Dit was vandaag de dagelijkse podcast van De Standaard.

Bedankt voor het luisteren.

[Transcript] DS Vandaag / Hoe de slachtoffers van 22/3 het terreurproces ervaren

Je kunt ons op Spotify, Apple podcast of inderwelkander podcast platform.
In onze gratis FDS podcast kan je niet alleen ons werk beluisteren,
maar ook de beste podcasttips terugvinden.
Alle credits van de podcast die je net hoorde, vind je op standaard.be.
Schijnenstreep podcast.
Reageer kan via podcastatstandaard.be.